

kapitoly jsou totiž klíčové pojmy vysvětleny a čtenář se tak nemusí vracet k jiným kapitolám, aby mohl porozumět tomu, co ho zrovna zajímá. Zřejmě stejný záměr vedl autory také k tomu, aby na konci každé kapitoly uváděli i citovanou literaturu. To jediné bych ale knize vyčetl, neboť bibliografické přehledy dosti tříští plynulost knihy a zabírají více místa, než by bylo při použití jednoho závěrečného seznamu citované literatury vzhledem k častému opakování stejných zdrojů v různých kapitolách nutné.

Ačkoliv autoři explicitně uvádějí, že vzhledem k existující bohaté

literatuře na toto téma „*psát další úvod do onomastiky by bylo nošením dříví do lesa*“, recenzovanou knihu možno právě takto chápat. Je to čtenářsky přístupné, snadno stravitelné, a přesto intelektuálně velmi podnětné představení problematiky vlastních jmen v širších souvislostech, které osloví jak veřejnost, tak nové generace studentů a badatelů. Rozhodně to není tuctový úvod do oboru, ale i kdyby byl, jak nás poučuje současná ekologie lesa, nošení dříví do lesa je to nejlepší, co pro biodiverzitu a stabilitu lesních porostů můžeme dnes udělat. Proto jen houšť a větší kapky!

Přemysl Mácha (EÚ AV ČR, v. v. i., Brno)

Marta Kolářová. V souladu s přírodou. Politika životního stylu, udržitelnost a soběstačnost. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2021. 254 s. ISBN 978-80-246-4993-1

Knih české socioložky Marty Kolářové *V souladu s přírodou. Politika životního stylu, udržitelnost a soběstačnost* přináší kvalitativní sondu do pestrého světa lidí, kteří se v současném Česku pokoušejí žít environmentálně šetrný život (jakkoliv se mnohdy neshodnou na vhodných způsobech naplnění tohoto cíle). Autorka systematicky mapuje jednotlivé proudy uvnitř české společnosti a přibližuje jejich aktuální projekty, ideologii a členskou základnu. Dozvídáme se tak, že hlavními hnutími kolektivního charakteru jsou permakultura, ekokomunity a hnutí

komunitně podporovaného zemědělství (KPZ), které se svým charakterem, cíli a členy překrývají jen částečně. Společně mají např. úsilí o maximální soběstačnost i formy šíření informací (přednášky, kurzy, setkání), liší se ale třeba v míře ochoty samy hospodařit, popř. v rozsahu environmentálně šetrného životního stylu (potravin y x energie, bydlení, doprava apod.).

K těmto kolektivním a často jen volně organizovaným a lokálně specifickým snahám je třeba přidat individuální životní strategie inspirované celou paletou ekofilozofií, re-

alizované však samostatně, většinou bez jakékoliv publicity, a založené na hledání informací a sdílení zkušeností ve virtuálním světě. Těmto individuálním strategiím je věnována druhá polovina knihy a postupně dokumentuje vybrané strategie, včetně života inspirovaného Pravým domácím časopisem, praxe udržitelné spotřeby, svépomoci ve stylu DIY (do-it-yourself) či tvůrčí práce jako výrazu odporu ke konzumu masově produkované kultury. Samostatným tématem pak jsou zkušenosti těch, kteří se rozhodli odejít z města na venkov a začít tam žít soběstačněji a šetrněji.

Autorka ve svých úvahách vychází ze zakotvené teorie a kvalitativního výzkumu. Analyzovaný materiál rámuje koncepty politiky životního stylu a politického konzumerismu. V českém akademickém prostředí touto prací přímo navazuje na dlouholeté výzkumy Hany Librové shrnuté v sérii knih *Pestří a zelení* (1994), *Vlažní a váhaví* (2003) či *Věrní a rozumní* (2016, spolu s Vojtěchem Pelikánem, Lucií Galčanovou a Lukášem Kalou). Zatímco Librová však akcentovala fenomén dobrovolné skromnosti, ve výzkumu Kolářové se ukazuje, že v současnosti mezi příznivci analyzovaných životních přístupů převažuje spíše koncept soběstačnosti, navíc výrazně ovlivněný zahraničními, zejména pak anglosaskými hnutími a literaturou. Jistá specifičnost českého prostředí zdokumentovaná Librovou se zřejmě v současnosti stírá a české

prostředí se stále více stává součástí globálních environmentálních a ekofilozofických proudů.

Knihu celkově vnímám jako velmi cenný příspěvek k poznání pestrosti současných reakcí na vnímání environmentálních a sociálních problémů světa. Jako etnolog si zvláště cením kvalitativního výzkumu, včetně rozhovorů a zúčastněného pozorování, jakkoliv bych uvítal větší vzorek respondentů. Kniha zároveň ponechává otevřená dvířka k dalším výzkumům na toto téma, protože jak ostatně ukazuje, fenomén environmentálně šetrného života je velmi dynamický a nepochybně ještě pestřejší, než se autorce podařilo zachytit.

Navzdory mnoha silným stránkám, bohužel, musím knize i pár nedostatků vytknout. V dnešní „post-humanistické“ době bych velmi ocenil kritičtější přístup autorky k výpovědím respondentů, ale také svým vlastním předpokladům. Co vlastně autorka myslí první větou celé knihy, ve které říká, že „nežijeme v souladu s přírodou“? Co je ona „příroda“, v souladu s níž chtějí její respondenti žít? Koncept přírody byl v posledních desetiletích kriticky přehodnocen a přímo vybízí k opatrnému přemýšlení o tom, jak respondenti, s nimiž autorka hovořila, konstruují své vlastní identity a vymezují se vůči světu kolem. To je námět na zásadní výzkum, který by knize rozhodně slušel.

Dalším aspektem, který by si zasloužil hlubšího rozpracování,

je v knize jen okrajově zmíněná otázka spirituality. Propojení environmentálních témat s různými ezoterickými, New Age, neošamanistickými a jinými proudy v kontextu ekonomie spirituality a ochoty lidí za různá environmentální a ekofilozofická školení a eventy platit představuje dosti zásadní aspekt v rozvoji analyzovaných komunit.

A do třetice, jako celoživotní vesničan žasnu nad zjevně městskou perspektivou autorky. Nejen že její respondenti jsou pouze lidé z města, ale ona sama píše, jako by lidé z města byli jedinými subjekty hodnými analýzy. Zcela stranou tedy ponechává fenomény českého zahrádkaření, chovatelství, kutilství a samozásobitelství, které jsou samozřejmě součástí života na venkově a dokonale odpovídají étosu soběstačnosti tolik vyzdvihovanému Kolářovou, resp. respondenty jejího výzkumu. Ano, tradiční venkovští zahrádká-

ři či chovatelé slepic a králíků se neprezentují v líbivých termínech, kterými se zastřešují analyzovaná environmentální hnutí (např. potravinová suverenita, permakultura, komunita aj.), reálně se ale jedná o masivní společenské fenomény na rozdíl od v zásadě společensky marginálního tématu, kterému se věnuje recenzovaná kniha. Nad příčinami sleposti současné západní vědy k tomuto fenoménu se nedávno zamýšlel Petr Jehlička (2021, *Eastern Europe and the geography of knowledge production: The case of the invisible gardener*, *Progress in Human Geography*, <https://doi.org/10.1177/030913252098730>). Je však s podivem, že pod vlivem anglosaské vědecké literatury se tato slepost přenáší i do českého prostředí. Snad si českých zahrádek už někdo konečně všimne a začne je také zkoumat.

Přemysl Mácha (EÚ AV ČR, v. v. i., Brno)

**Barbora Spalová – Ivana Lukeš Rybanská a kol.
Vize zdaru, vize zmaru. Proměny církví v Česku
a na Slovensku v kontextu restitucí. Karolinum: Praha,
2023. 263 s. ISBN 978-80-246-5623-6**

Divergence politického vlivu církví, přítomnosti náboženství ve veřejném prostoru i samotné religiozity v České a Slovenské republice je očitě vidná a máme-li už k dispozici jejich (historicky podmíněnou) strukturní

analýzu z pera podepsaného autora (2020), je víc než žádoucí jít do větší hloubky prostřednictvím kvalitativních a antropologických výzkumů. Tím spíš, že tato perspektiva „ponůka pohled na procesy přehodno-